

لزوم استفاده از ظرفیت مهاجرین

در عصر جدید نگاه به مهاجر تغییر کرده است و رویکردهای جهانی به مهاجرت همانند گذشته تهدید محور نیست. اخیراً نرخ مهاجرت در جهان افزایش پیدا کرده است که از دلایل آن می توان به تسهیل در ارتباطات، حمایت های بین المللی از مهاجران و آسانتر شدن فرآیند مهاجرت ها اشاره کرد. لذا در دو دهه اخیر شاهد شکل گیری موجی از مهاجرت ها به ویژه از کشورهای بحران زده ای مثل افغانستان و سوریه به سمت اروپا هستیم. به بیان دقیق تری می توان گفت دنیا بالاخره وجود روند های مهاجرتی و همچنین ادامه دار بودن آنها را به عنوان واقعیتی گریزناپذیر پذیرفته است و حالا بروی این مسأله متمرکز شده است که هر چه بیشتر تهدیداتش را کاهش دهد و از فرصت هایش بهتر استفاده کند. ما از اوایل شکل گیری انقلاب اسلامی یعنی از سال ۱۳۵۹ با موج های مختلف مهاجرتی از افغانستان مواجه بودیم. ابتدای انقلاب به دلیل حمله شوروی به افغانستان، افرادی مجبور شدند زادگاه خودشان را ترک کنند و در مقیاس میلیونی وارد کشور شوند. در ابتدای انقلاب به دلیل منویاتی که رهبران انقلاب داشتند ما هم با آغوش باز از مهاجرین پذیرایی کردیم و آنها در جای جای ایران حضور پیدا کردند. البته مهاجرت از کشور همسایه به ایران در سال های بعد نیز ادامه پیدا کرد و دلایلی همچون جنگ های داخلی، قدرت گرفتن طالبان و اخیراً هم روی کار آمدن مجدد طالبان سبب شکل گیری موج های مهاجرتی مختلفی به ایران شد. این هجوم مهاجرین به کشور قطعاً تبعات و پیامدهای مختلفی دارد که باید برای آنها تدبیر و برنامه ریزی داشت. یکی از موضوعات مهم در این زمینه، توجه به فرصت ها و ظرفیت های مهاجرین در جامعه ایران است. مهاجرین افغانستانی که بخش عمده ای از مهاجرین خارجی به ایران را تشکیل می دهند، از جنبه های مختلف خصوصاً زمینه های دینی و فرهنگی، با ما اشتراکات بسیاری دارند و به اصطلاح دنباله تمدنی ما هستند و در نتیجه حضورشان در کشور فرصت های مهمی برای ما به همراه دارد. آنها در این سال ها در ایران ماندگار شدند و نسل های دوم و سوم شان نیز در همین جا متولد شدند و توانستند در بخش هایی از اقتصاد ایران نقش فعالی ایفا کنند؛ به طور مثال می توان بخش کشاورزی، صنعت ساختمان و صنایع کوچک را ذکر کرد که این بخش ها بشدت به اتباع افغانستانی وابسته است. همه این موارد بر لزوم تغییر اساسی در قوانین مهاجرتی کشور دلالت دارند.

مدیریت اتباع خارجی با قانون مصوب ۱۳۱۰

اولین قانون مهاجرتی ما «قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجی در ایران» است که مصوب ۱۹ اردیبهشت ۱۳۱۰ است. در آیین نامه اجرایی این قانون که در سال ۱۳۵۲ تصویب شده است، شهربانی مسئول اجرای آن شده است. همچنین در قانون نیروی انتظامی که مصوب ۱۳۶۹ است و با ادغام شهربانی، کمیته و ژاندارمری همراه بود، ورود و اقامت اتباع خارجی با هماهنگی وزارت امور خارجه و وزارت اطلاعات، به نیروی انتظامی واگذار شد. درباره محتوای این قانون باید در نظر داشت که این قانون متناسب با شرایط روز جامعه ایرانی و با توجه به میزان محدود اتباع خارجی که آن سال هادر کشور وجود داشتند تدوین شده است. اتباع خارجی در دو دهه گذشته در قالب کارت آمایش، کارت پناهنده گی - حدوداً ۸۰۰ هزار مهاجر- و بعضی دیگر نیز با گذرنامه های خانواری و تحصیلی ساماندهی شده اند. اما یکی از مسائل مهاجرین همواره مدت محدود اقامت بوده است، به طوریکه به صورت سالانه نیازمند تمدید بوده است.

انجام بخشی به مدیریت مهاجرین در طرح جدید مجلس

به منظور اصلاح قوانین موجود در حوزه مدیریت اتباع خارجی، طرحی جدید در مجلس دست بررسی است. این طرح بر چهار موضوع متمرکز است: اولاً ایجاد انسجام در مدیریت اتباع خارجی. دوماً ایجاد یک تغییر رویکردی و اتخاذ یک نگاه فرصت محور به مهاجرین، برخلاف رویکردهای سابق که عموماً تهدید محور بودند. سوماً طرح کردن بحث اقامت به جای تابعیت؛ در کشور ما شرایط اخذ اقامت پایدار نبوده است و به همین خاطر در این قانون دوره های اقامت ۳ ساله، ۷ ساله، ۱۰ ساله و اقامت ویژه با شرایط مختلف برای مهاجرین در نظر گرفته شده است. چهارمین مورد، تسهیل امورات زندگی اتباع مجاز است که با تعریف شرایطی، در صورتی که اتباع خارجی این شرایط را دارا باشند، کارت اقامت می گیرند و بر اساس دریافت کارت اقامت، از کشور خدمات دریافت می کنند. در نهایت می توان گفت این قانون در تلاش برای ایجاد تغییری عمده در زمینه مدیریت اتباع خارجی است که البته می تواند به یک ساماندهی آماری دقیق در این حوزه نیز منجر شود.